

Een stap terug. — Nadat BUCHNER, zie dit *Tijdschrift*, pag. 353, de typhus-sporen heeft onwaarschijnlijk gemaakt en NEISSER (KOCH's *Zeitschrift*) bij zeer grondige onderzoekingen evenmin het bestaan van cholera-sporen heeft kunnen bewijzen, worden door ESMARCH terzelfder plaatse de miltvuursporen behandeld op eene wijze, die niet strekken kan om het vertrouwen op deze producten te vermeerderen.

Dat er miltvuursporen bestaan trekt ESMARCH niet in twijfel, maar hij wijst er op, voornamelijk ter behoeve der praktijk, waar deze sporen gebruikt worden om de waarde van desinfecteer-ovens te beproeven, dat ze voor dit doel niet in alle opzichten geschikt zijn. Men is gewoon op grond van KOCH's onderzoekingen aan te nemen, dat miltvuursporen door een verblijf van een paar minuten in waterdamp van 100 graden of van 1 à 2 dagen in 5% phenoloplossing worden gedood. Maar ESMARCH, die met 17 verschillende soorten van miltvuursporen experimenteerde, vond dat KOCH's bewering wel voor sommige soorten van sporen juist was, maar dat er ook miltvuursporen bestaan, die het 5 à 6 maal zoo lang in waterdamp en zelfs langer dan eene maand in 5% phenol-oplossing uithouden. Daaruit vloeit de wenschelijkheid voort om als men miltvuursporen tot het bovengemelde doel wil gebruiken, door gelijktijdige opzettelijke proeven, hare levensenergie te bepalen.

Het komt Ref. voor, dat deze waarnemingen van ESMARCH nog eene wijdere strekking bezitten, dat zij nl. de analogie, die men tusschen deze z. g. sporen en de zaden der hoogere planten zoekt, in hooge mate verzwakken. En die analogie is nog wel een der krachtigste motieven, die men voor het zelfstandig bestaan der bacteriën kan aanvoeren.

A. P. F.

BOEK AANKONDIGING.

Die degenerativen Krankheiten des Rückenmarkes, von Prof. Dr.
A. ADAMKIEWICZ.

ADAMKIEWICZ onderscheidt 3 soorten van degeneratieve processen in het ruggemerg:

- 1°. de secundaire degeneraties, wat men systeemziekten noemt;
- 2°. de primaire degeneraties;
- 3°. de gecombineerde degeneratie.

De localisatie der secundaire degeneratie is natuurlijk gegeven in de lange banen, het pyramidsysteem, het lintsysteem en de kleinherzen-zijstrengbanen; kenmerkend er voor is het optreden der degeneraties, niet door een in de zenuwvezel zelf gelegen oorzaak, maar door het tenietgaan van den trophischen invloed der centra; vernietiging of afsnijding der centra dus. Vandaar noemt men deze degeneratie secundair.

Het anatomisch proces dezer secundaire degeneratie is als volgt. De ziekelijke processen zijn het eerst aan de zenuwvezel bemerkbaar, het interstitiële weefsel vertoont eerst secundair afwijkingen, wanneer de zenuwvezel gaat atrophieëren.

De zenuwvezel vertoont zwellingen van den ascylinder (filo-varicosis), van de mergscheede (myelo-varicosis) of van beide tegelijk (neuro-varicosis). De geheele zenuwvezel kleurt zich dan met safranine rood (korte duur der kleuring). In een verder stadium kan de geheele gezwollen, gekronkelde of gebroken en opgeloste zenuwvezel gaan atrophieëren. Deze atrophie kan echter ook primair zijn, het vermogen der mergscheede, om zich met safranine rood te kleuren, verdwijnt dan. Het einde van beide deze processen is, dat de zenuwvezel als geheel wegvalt en somtijds een holte achterlaat. Gedurende dit geheele proces is de neuroglia nog onveranderd gebleven; zijn echter de zenuwvezelen geatrophieerd, dan begint in de neuroglia een woekeringsproces, dat tot verdikking en vermeerdering der neuroglia-elementen voert. In dergelijk ontaarde gedeelten vindt men geene ascylinders meer, in tegenstelling met hetgeen bij de multipale sclerose het geval is.

Eene systeemziekte is dus een aandoening, die tot de systemen beperkt blijft, in de zenuwvezel begint, deze later te gronde richt, en eindelijk met secundaire veranderingen in de neuroglia, schrompeling en woekering daarvan, eindigt.

De opvatting van ADAMKIEWICZ omtrent het pathologisch proces der multipale sclerose is zeer eigenaardig. In de eerste plaats is de multipale sclerose in de localisatie der haarden niet zoo grillig als men dat altijd wel gemeend heeft; maar het ontstaan der haarden en de verdere verspreiding daarvan hangt samen met de „chromoleptische gedeelten” van het ruggemerg. In een vroegere studie heeft hij als chromoleptische gedeelten van het ruggemerg beschreven in de voor- en zijstrengen een strook langs den omtrek van den hoorn van het ruggemerg of, als deze ontbrak, een laag rondom de peripherie van het ruggemerg. In de achterstrengen is het chromoleptische gedeelte een S-vormige ruimte in het midden der witte stof. Deze chromoleptische gedeelten zijn nu de brandpunten der multipale sclerose; hier begint het proces en strekt zich van hier excentrisch, zowel door de witte als door de grijze stof uit; de uitbreiding is, voor zoover ADAMKIEWICZ weet, aan geen wet gebonden; van uit de chromoleptische gedeelten kan b. v. de geheele dwarsdoorsnede van het ruggemerg ontaarden, maar het is ook mogelijk, dat alleen segmenten verloren gaan, of dat het proces zich in het geheel niet verder uitbreidt. Maar hoe grillig de uitbreiding van het proces ook wezen moge, altijd zijn de chromoleptische gedeelten het uitgangspunt.

Deze opvatting van het pathologisch-anatomisch proces der multipale sclerose geeft ADAMKIEWICZ verder een natuurlijke verklaring aan de hand voor de z.g. rand-degeneratie, een proces, dat reeds tot zooveel hoofdbrekens aanleiding heeft gegeven.

Zooals reeds boven gezegd is, neemt het chromoleptisch gedeelte in het ruggemerg niet steeds dezelfde plaats in. Somtijds is het in de voor- en in de zijstrengen gelegen aan de peripherie van het ruggemerg, en in deze gevallen zal men ook het uitgangspunt van de degeneratie aan de peripherie van het ruggemerg moeten vinden. Volgens deze opvatting berust dus elk geval van rand-degeneratie op een ongewone ligging van het chromoleptische gedeelte.

Dit is in het kort de opvatting van ADAMKIEWICZ over de verspreiding der multipale sclerose; deze vormt dus in zoover een tegenstelling met de systeem-

ziekten, dat ze, onafhankelijk van de physiologische functie der zenuwvezelen, optreedt, maar daarentegen afhankelijk is van andere eigenschappen der zenuwvezelen, o. a. van de eigenschap om zich met safranine sterk te kleuren.

Behalve deze eigenaardige verspreiding, die aan de multipele sclerose eigen is, kenmerkt zich de ziekte, doordat zij begint met een aandoening der mergscheede. De normale mergscheede kleurt zich rood met safranine. Deze eigenschap verliest zij, wanneer ze ziek wordt, in den beginne gedeeltelijk, later geheel; ook kan nog een stadium voorafgaan, dat de geheele zenuwvezel gezwollen is en zich rood kleurt. Door dit wegvallen, het atrophisch worden der mergscheede, wordt een prikkel op de omgeving uitgeoefend, dit maakt dat het neuroglia-weefsel gaat woekeren en de eigenaardige vervormingen ondergaat, die het sclerotisch weefsel kenmerken en waarvan het eindpunt is de vorming van een geheel diffuse tusschenstof; het wordt echter nooit een vorming van fibrillair bindweefsel. De ascylander neemt actief niet aan dit proces deel en blijft zeer lang bestaan. Hierdoor komt het, dat de haarden der multipele sclerose, ofschoon zij zeer talrijk zijn en in elk geval, wanneer men ze op eenzelfde doorsnede van het ruggemerg geprojecteerd denkt, verscheidene malen de geheele dwarsdoorsnede van het ruggemerg innemen, nooit eene secundaire degeneratie in de pyramidenbanen of in de strengen van GOLL veroorzaken. In de sterkst gedegeneerde haarden zijn echter ook de ascylanders veranderd of te niet gegaan. De bloedvaten worden, even zooals de neuroglia en de ascylander, slechts secundair aangedaan; alleen in de sterker veranderde deelen vindt men woekering, verdikking, ongelijkmatige uitzetting der bloedvaten.

Wanneer de haarden zich van uit de chromoleptische gedeelten in de grijze stof uitbreiden, gaan daar de gangliëncellen ook *secundair* te gronde, ten gevolge van het eveneens secundair proces van de woekering der neuroglia.

De derde groep der degeneratieve ruggemergsaandoeningen is de gecombineerde degeneratie. Dit is dus een aandoening, waar men in de eerste plaats een systeemziekte waarneemt en bovendien nog een ziekte der chromoleptische gedeelten. ADAMKIEWICZ verdeelt deze groep in tweeën, en wel kunnen naast de aandoening der chromoleptische gedeelten (de primaire degeneratie) eene aandoening van één of wel van meerdere systemen bestaan. Het eerste is de monofasciculaire, het laatste de bifasciculaire vorm.

Een voorbeeld voor de eerste is de z.g. parenchymateuse tabes van ADAMKIEWICZ. De primaire aandoening is hier het chromoleptisch gedeelte in de achterstrengen, de S-vormige ruimte in de streng van BURDACH in het lendenmerg; de secundaire degeneratie is de sclerose in de strengen van GOLL in het halsmerg. Dit is dus de monofasciculaire vorm der gecombineerde degeneraties.

Een voorbeeld voor den bifascicularen vorm der gecombineerde degeneratie is tabes dorsalis gecombineerd met sclerose der zijstrengen of der klein-hersen-zijstrengbanen. Een eisch voor deze aandoening is, dat ook werkelijk de veranderingen zich tot deze strengen bepalen. Vele der in de literatuur bekend gemaakte gevallen doen dit niet, en behooren daarom niet tot de gecombineerde degeneraties, maar moeten tot de haard-sclerose, de primaire degeneratie der chromoleptische gedeelten gerekend worden.

Dit is de korte inhoud van het boek van ADAMKIEWICZ. Het bevat zoovele nieuwe zaken en zulke verrassende geheel onverwachte uitkomsten, dat een contrôle der resultaten door een ander hoogst gewenscht genoemd mag worden. Ik ben dan ook reeds met een onderzoek bezig, in hoeverre de kleuring met safranine datgene geeft, wat ADAMKIEWICZ er van mededeelt.

Voor een groot deel zal dit wel afhangen van de waarde der safranine-kleuring. Binnen korten tijd zal ik in dit *Tijdschrift* mijne bevindingen bekend maken.

Het valt niet te ontkennen, dat ADAMKIEWICZ onze tegenwoordige kennis van de pathologische anatomie der ruggemergsziekten op een zeer wonde plek aanvalt. De z. g. gecombineerde systeemziekten, zooals STRÜMPELL en anderen die hebben beschreven, blijven niet binnen de systemen beperkt, welken grilligen vorm men ook aan die systemen zou willen geven.

De lateraal-sclerose doet in de meerderheid van de gevallen, wanneer zij n.l. niet een zuivere secundaire degeneratie is, niet uitsluitend de pyramidenbaan aan: men kan daar rand-degeneratie, achterstrengveranderingen en nog allerlei bij vinden.

Omdat ADAMKIEWICZ echter de tegenwoordig geldende voorstellingen in de zwakke punten daarvan aanvalt, behoeft zijne voorstelling nog niet juist te zijn en zij is dit op verschillende punten ook waarschijnlijk niet. G. JELGERSMA.

B E R I C H T E N.

NEW-YORK. — Voor weinige dagen kwam alhier een stertgeval aan gele koorts voor bij den kapitein van den steamer *Corrense*, uit Florida afkomstig. Het schip en zijne bemanning zijn daarop onmiddellijk in een afzonderlijk dok geïsoleerd.

— Te Buffalo heerscht eene hevige pokken-epidemie, waarvan de verspreiding over het noord-westelijk gedeelte van den Staat New-York wordt gevreesd.

LONDEN. — *The Lancet* blijft, met het oog op de in Italië heerschende pokken-epidemie, die zich thans vooral op Sicilië doet gelden, zijne landgenooten waarschuwen. In Barcelona, eene stad nabij Messina, komen meer dan 20 gevallen daags voor, en de maatregelen, die de Regeering tracht te nemen, worden met onwil en tegenstand begroet. In de provincie Lassari had het uitschrijven eener algemeene inenting en herinenting zelfs hier en daar een plaatselijk oproer ten gevolge.

PARIJS. — Bij den Senaat is een wetsvoorstel ingediend, om een kanaal te graven, ten einde het rioolwater uit Parijs in de duinen tusschen Somme en Authies te brengen, en het onderweg voor irrigatie dienstbaar te maken.

BERLIJN. — Naar aanleiding van al hetgeen bij de behandeling van wijlen Keizer FREDERIK plaats greep, is onlangs door de studenten der Universiteit eene openbare hulde gebracht aan de Professoren VON BERGMANN en GERHARDT.

— De Privaat-Dozent in de paediatric, Dr. ADOLF BAGINSKY, is tot lid der academia Leopoldino Carolina benoemd.

— Op 24 October vond voor het eerst eene gemeenschappelijke Zitting der Wissenschaftlichen Deputation für das Medicinalwesen en van de door de 12 Aerztekammern naar dit lichaam gedelegeerde afgevaardigden plaats. Aan beide corporatiën is thans het mandaat opgedragen om de Regeering in alle zaken van openbare hygiëne te adviseeren.